

[Andreas Loeaechius?] [tłum.?] Jan Achacy Kmita

Początki królów rzymskich

Opracował Jacek Wójcicki

Druk: Kraków, [Mik. Szarfenberger], b. r., k. nlb 4. 4°;
unikat Bibl. Ossol. XVI. Qu. 2630

***Al Molto Eccellente Gentilhomo di Polonia, Signor Lorenzo Giustimonti,
Zuppario e Tenutario della Bochnia etc., Patron mio, Giovanni Achacio Cmitha***

*Non l'oro, non le gemme, non chiaro piropo
E che nel mondo posso trovar caro troppo,
Non ho tanto tesoro, che volgo inerme
Estima, che habbia commandare per me.
Adesso mondo cieco, che virtù non cura,
Ma Tua dexterità e Tua natura
Mi piace, però — prego — queste nuove rime
Degli regi romani e le cose prime
Piglia con allegrezza de la mia parte
E me ama, si piace a Te quest'arte.
Guarda, che la fama se va per varie scale,
Chi per la poesia se fa immortale.*

Roma

- Jako dziś Rzym, pierwiej tam pasza bydłu była,
Niżli miasteczko nowe Roma posadziła,
Roma, panna a córka króla laurenckiego,
Trzysta wonczas od wieku lat było złotego.
5 Jam najpiérwszym bezprzodkom wtenczas panowała,
Których Troja po świecie dziwnie rozstrzelała.
Jam imię miejscu dała od przezwiska mego,
Gdzie góra Palatyna siadła z wieku swego.
Nie zarzcie mi, królowie, wszakem ojca miała
10 Zacnego, gdyż Kartago Dydo zbudowała,
Semiramis Babilon; od Skoty rzeczona,
Córki faraonowej, Skocyjej korona.

I. Romulus

Nowych wieków Romulus i pośledź panował,
I znowu Rzym z pierwszego imienia fundował

- Z Remem bratem rodzonym, których wychowała
Wilczyca, gdy ich Rea matka postradała.
- 5 Postradała w więzieniu, bo ich stryj rodzony
W Tybrze kazał utopić, sobie dla korony.
Nie wstyd mię wychowania, chociaż nie boskiego,
A tom przecie miał ojca boga walecznego.
Nie sroma się Abides zwierdom wymiatany
- 10 Ani Cyrus mlekiem złej psice wychowany,
Bo Hiszpanom, ów Persom naprzód panowali,
Nie przą się też Rzymianie, że z Marsa powstali.

Remus

- Nie oddał się syn ojca, pokazał to snadnie,
Bo też i jabłko drzewa niedaleko padnie.
Zebrał z pola pasterze mszcząc się wyrzucenia,
Zabił Amulijego broniąc podsiędzenia.
- 5 Zatem z Romulem o rząd począł się targować,
Który by miał z nich jeden wszystkim rozkazować,
Bowień byli bliźnięta, a każdy dostały
Pragnął imieniu swemu tykonomiej chwały.
Puścili się na wrózkę: dwanaście jednemu
- 10 Sępów padło, nazajutrz sześć tylko drugiemu.
Więszą liczbą zwyciężon Remus znamienity;
W bruździe zabit, iż zgwałcił uchwał pospolity.

Interregnum pierwsze

- Czyniąc Romul ofiary, spadł nań piorun srogi,
Mgłą okryty i wzięt jest między rzymskie bogi.
Postanowił był tysiąc ludu żołnierskiego,
A dla rady sto człeka obrał statecznego,
- 5 Ale siła swobody ujął mężom wolnym,
Jako jedno prędko moc dał ludziom swowolnym.
Po nim półtora lata ci starzy rządzili,
A senatorzy wonczas za pługi chodzili.
Stąd szerzej miasto rzymskie wzięło sławę swoje
- 10 I nieszczęsną bez króla wymyśliło zbroję.
To pierwsze interregnum, gdy już państwo jego
Granice do kamienia miało piętnastego.

II. Numa Pompilius

- Od ubogich Kuretów na królestwo wzięty,
O, jako w one czasy mógł być człowiek święty,
Kiedy ludzie nie znali ni wiary, ni cnoty,
Bo już był minął dobrze on wiek stary złoty?
- 5 Ten harcerze one zniósł, co Romulus chował,
Bo poddanych życzliwość lepszą straż szacował.
Praw wiele dał, dwanaście miesięcy w rok wprawił
I porządki nadobnie pobożne ustawił.
Ten był świecą i cnoty, i sprawiedliwości —
- 10 Bierzcie przykład, co macie ludzi w poddaności,
I dziwujcie się wielkiej pobożności jego;
Zwykł wzbudzać i w pogaństwie Bóg męża dobrego.

III. Tullus Hostilius

- Po onym próżnowaniu i długim pokoju
Ten obudził rzymski lud potężnie do boju.
Już byli zapomnieli bitunków wesołych,
Ani znali głośnych trąb, ani mieczów gołych.
- 5 Ujechał na Albaniech i Wejentach granic,
Fidenaty waleczne miał je prawie za nic.
Ten Celiją do rzymskiej przypuścił osady,
Zaczym i miastu większej przyczynił posady.
Natenczas o Sybilli Samiej śpiewano
- 10 I miasto Bizancjum w Tracyjej sadzono.
A gdy chciał kształtem Numy błagać swoje bogi,
Ze wszystkim domem piorun spalił go trorogi.

IV. Ancus Martius

- Ten zaś był pobożnego Numy wnuk rodzony,
Od ramienia krzywego Ankus tak rzeczony,
A jako Pompilijus sływał pobożnością,
Tak ten rządem, i statkiem, i sprawiedliwością.
- 5 On murem miasto obwiodł, on prawa uczynił,
Więc Awentynę i Janikułę przyczynił,
Kościół Pokoja bogu dwuczołemu z miedzi
Stawił, który tak miał trwać, aż panna porodzi.
Działa, kaźni wymyślił, most na Tybrze sprawił

- 10 I żupy naprzód solne Rzymianom naprawił.
To tylko zeszło; śmierci iż nagle skosztował,
Nie dokazał, jakim się królem obiecował.

V. Tarquinius Priscus

- Gdy do Rzymu przyjeżdżał, był dziw jeden nowy,
Bowiem mu czapkę orzeł porwał z jego głowy;
A Tanakwil wieszczycza jego żona była,
Ta mu przyszłe królestwo niedługo wróżyła.
- 5 Ten naprzód za pieniądze dostał sobie cnoty,
Choć cię jeszcze nie czytał, Horacyju złoty.
Opiekunem był dzieci Marcjowych, i swémi
Uprzedził je do miejsca zdradami chytrymi,
A ci tedy pasterze nań-li naprawili,
- 10 Sami-li, mała różność, kiedy go zabili.
Kogo tedy na zdrowy smysł i rozum staje,
Sprawiedliwym, dostatnim niech opiekę daje.

VI. Servius Tullus

- Serwijus, ten z służebnej białejgłowej miany,
W domu Tarkwinijowym będąc wychowany,
Po śmierci pana swego Tanakwil żądała,
Aby królem i panem na miejscu go miała.
- 5 Trzy góry w miasto wpędził i tak się postawił,
Ze sławę i Rzymianom, i sobie zostawił,
Ale z ostatnich stopniów na koniec zrzucony
I od zięcia swojego wiecznym snem uśpiony,
A córka, mężowi się aby podobała,
- 10 Przez ojca zabitego wozem jeździć śmiała.
O dzieci nieślachetne, na coż się przydadacie?
Tak nam starania, tak nam prace oddawacie!

VII. Tarkwini Pyszny

- Poślednie Tarkwinijus Rzymianom królował
Niesprawiedliwy, tylko iż w męstwie przodkował,
I kwoli obyczajom przezwisko mu dano,
Iż był nieludzki, przeto Pysznym go nazwano.

- 5 Temu była Sybilla troje ksiąg sprzedała,
A ostatnie prze zły targ spalić je wołała.
Ale iże swowolnie dzieci wychowane,
Przykładem tego było zawsze szczęście szklane,
Bo gdy jego syn zgwałcił Lukrecyją onę,
10 Zatem i ociec stracił sławę i koronę.
Nie chcieli więcej królów Rzymianie mieć, ani
Aby bez pomsty miała zginąć zacna pani.